

Artykuł 29

Udział w życiu politycznym i publicznym

Państwa Strony zagwarantują osobom niepełnosprawnym prawa polityczne i możliwość korzystania z nich, na zasadzie równości z innymi osobami oraz zobowiązują się do:

(a) zapewnienia, że osoby niepełnosprawne będą mogły efektywnie i w pełni uczestniczyć w życiu politycznym i publicznym, na zasadzie równości z innymi osobami, bezpośrednio lub za pośrednictwem swobodnie wybranych przedstawicieli, włączając w to prawo i możliwość korzystania z czynnego i biernego prawa wyborczego, między innymi poprzez:

(i) zapewnienie, że tryb głosowania oraz stosowane w związku z nim urządzenia i materiały będą odpowiednie, dostępne i łatwe do zrozumienia i użycia,

(ii) ochronę praw osób niepełnosprawnych do tajnego głosowania w wyborach i referendach publicznych bez zastraszania, a także do kandydowania w wyborach, efektywnego sprawowania urzędu i pełnienia wszelkich funkcji publicznych na wszystkich szczeblach rządzenia, ułatwianie korzystania ze wspomagających i nowych technologii tam, gdzie to właściwe,

(iii) gwarancje swobodnego wyrażania woli przez osoby niepełnosprawne występujące jako wyborcy i, w tym celu, tam gdzie to konieczne, zezwalanie osobom niepełnosprawnym, na ich życzenie, na korzystanie z pomocy w głosowaniu ze strony wybranej przez nie osoby;

(b) aktywnego promowania środowiska, w którym osoby niepełnosprawne będą mogły efektywnie i w pełni uczestniczyć w kierowaniu sprawami publicznymi, bez dyskryminacji i na zasadzie równości z innymi osobami, oraz zachęcania ich do udziału w sprawach publicznych, w tym do:

(i) udziału w organizacjach pozarządowych i stowarzyszeniach uczestniczących w życiu publicznym i politycznym kraju, a także w działalności partii politycznych i zarządzania nimi,

(ii) tworzenia organizacji osób niepełnosprawnych w celu reprezentowania osób niepełnosprawnych na szczeblu międzynarodowym, krajowym, regionalnym i lokalnym oraz przystępowania do takich organizacji.

1. GWARANCJE PRAW POLITYCZNYCH OSÓB NIEPEŁNOSPRAWNYCH, OGRANICZENIA PRAW I DZIAŁANIA MAJĄCE NA CELU ICH ZLIKWIDOWANIE

Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej:

- zakazuje dyskryminacji w życiu politycznym, społecznym lub gospodarczym z jakiegokolwiek przyczyny,
- gwarantuje wolność tworzenia i działania partii politycznych, związków zawodowych, organizacji społeczno-zawodowych rolników, stowarzyszeń, ruchów obywatelskich, innych dobrowolnych zrzeszeń oraz fundacji,
- zapewnia każdemu wolność zrzeszania się.

Ustawa Prawo o stowarzyszeniach przewiduje, że obywatele polscy realizują prawo zrzeszania się w stowarzyszeniach zgodnie z przepisami Konstytucji oraz porządkiem prawnym określonym w ustawach. Prawo tworzenia stowarzyszeń przysługuje obywatelom

polskim mającym pełną zdolność do czynności prawnych i niepozbawionym praw publicznych. Prawo zrzeszania się w stowarzyszeniach może podlegać ograniczeniom przewidzianym jedynie przez ustawy, niezbędnym do zapewnienia interesów bezpieczeństwa państwowego lub porządku publicznego oraz ochrony zdrowia lub moralności publicznej albo ochrony praw i wolności innych osób. Stowarzyszenia samodzielnie określają swoje cele, programy działania i struktury organizacyjne, mają one prawo wypowiedania się w sprawach publicznych.

Ustawa o partiach politycznych stanowi, że partia polityczna jest dobrowolną organizacją, występującą pod określoną nazwą, stawiającą sobie za cel udział w życiu publicznym poprzez wywieranie metodami demokratycznymi wpływu na kształtowanie polityki państwa lub sprawowanie władzy publicznej. Członkami partii politycznych mogą być obywatele Rzeczypospolitej Polskiej, którzy ukończyli 18 lat. Ustawa nie reguluje kwestii wpływu ubezwłasnowolnienia na możliwość tworzenia i członkostwo w partii politycznej. Ograniczenia takie mogą zawierać statuty partii politycznych.

Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej gwarantuje obywatelom polskim prawo udziału w referendum oraz prawo wybierania Prezydenta Rzeczypospolitej, posłów, senatorów i przedstawicieli do organów samorządu terytorialnego, jeżeli najpóźniej w dniu głosowania kończy 18 lat. Prawo udziału w referendum oraz prawo wybierania nie przysługuje osobom, które prawomocnym orzeczeniem sądowym są ubezwłasnowolnione lub pozbawione praw publicznych albo wyborczych.

Wybrany do Sejmu może być obywatel polski mający prawo wybierania, który najpóźniej w dniu wyborów kończy 21 lat. Wybrany do Senatu może być obywatel polski mający prawo wybierania, który najpóźniej w dniu wyborów kończy 30 lat. Na Prezydenta Rzeczypospolitej może być wybrany obywatel polski, który najpóźniej w dniu wyborów kończy 35 lat i korzysta z pełni praw wyborczych do Sejmu.

Ustawa Kodeks wyborczy, która wejdzie w życie 1 sierpnia 2011 roku, przewiduje, że prawa wybierania (czynne prawo wyborcze) nie mają osoby ubezwłasnowolnione prawomocnym orzeczeniem sądu. Prawo wybieralności (bierne prawo wyborcze) przysługuje osobom mającym prawo wybierania, przy spełnieniu dodatkowych warunków. W konsekwencji, osoby ubezwłasnowolnione nie mają prawa wybieralności.

Konstytucja, jak również przepisy ustaw zwykłych dotyczące wyborów, stanowią o ubezwłasnowolnieniu nie precyzując jego rodzaju, trzeba więc przyjąć, że termin ten obejmuje zarówno ubezwłasnowolnienie całkowite, jak i częściowe. Dodatkowo przepisy nie przewidują różnicowania ze względu na materialnoprawne przesłanki ubezwłasnowolnienia, w wyniku czego prawa wybierania pozbawione są wszystkie osoby ubezwłasnowolnione, niezależnie od tego, jaka jest podstawa ubezwłasnowolnienia.

W świetle orzeczenia Europejskiego Trybunału Praw Człowieka w sprawie *Kiss v. Węgry* (38832/06) wątpliwości budzą regulacje zawarte w polskich przepisach rangi ustawowej (obowiązujące i które wejdą w życie), dotyczące ograniczenia prawa wyborczego osób ubezwłasnowolnionych nie różnicujące statusu osób ubezwłasnowolnionych całkowicie od osób ubezwłasnowolnionych częściowo i nie rozróżniające materialnoprawnych przesłanek ubezwłasnowolnienia. Zasadne wydaje się więc poddanie szczegółowej analizie przepisów ustawy o referendum ogólnokrajowym oraz ordynacji wyborczych, w celu ewentualnego dostosowania do standardów wynikających z prawa międzynarodowego i orzecznictwa Europejskiego Trybunału Praw Człowieka.

Rozważana likwidacja instytucji ubezwłasnowolnienia częściowego (w ramach nowego Kodeksu cywilnego) może zapewnić realizację wyroku w sprawie Kiss w prawie polskim, kwestia ta wymaga jednak szczegółowej analizy.

W odniesieniu do regulacji zawartej w Konstytucji RP należy jednakże podkreślić, że zgodnie z dyrektywą autonomicznej wykładni pojęć konstytucyjnych, wykładania pojęcia „ubezwłasnowolnienie” powinna zmierzać do ustalenia jego znaczenia w oparciu o inne przepisy Konstytucji, a nie regulacje szczebla ustawowego. Tak więc możliwa do zaakceptowania wydaje się interpretacja tego przepisu w związku z artykułem 9 Konstytucji, prowadząca do wyników wykładni zgodnych z przyjętymi przez Rzeczpospolitą Polską zobowiązaniami międzynarodowymi.

2. WYKONYWANIE PRAWA DO GŁOSOWANIA

Ustawa Kodeks wyborczy, która wejdzie w życie 1 sierpnia 2011 roku, określa zasady i tryb zgłaszania kandydatów, przeprowadzania oraz warunki ważności wyborów:

- do Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej i do Senatu Rzeczypospolitej Polskiej,
- Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej,
- do Parlamentu Europejskiego w Rzeczypospolitej Polskiej,
- do organów stanowiących jednostek samorządu terytorialnego,
- wójtów, burmistrzów i prezydentów miast.

Osoby, którym przysługuje prawo wybierania, wpisuje się do spisu wyborców. Wyborca niepełnosprawny, na pisemny wniosek wniesiony do urzędu gminy najpóźniej w 14 dniu przed dniem wyborów, jest dopisywany do spisu wyborców w wybranym przez siebie obwodzie głosowania spośród obwodów głosowania, w których znajdują się lokale dostosowane do potrzeb wyborców niepełnosprawnych, na obszarze gminy właściwej ze względu na miejsce jego stałego zamieszkania.

Głosować można osobiście. Wyborca o znacznym lub umiarkowanym stopniu niepełnosprawności w rozumieniu ustawy o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych może udzielić pełnomocnictwa do głosowania w jego imieniu. Rozwiązanie to stosuje się także do wyborcy, obywatela UE, uznanego w państwie członkowskim UE za niepełnosprawnego w stopniu odpowiadającym stopniom niepełnosprawności, o których mowa w ustawie o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych. Pełnomocnictwa do głosowania udziela się przed wójtem lub innym pracownikiem urzędu gminy upoważnionym przez wójta do sporządzania aktów pełnomocnictwa do głosowania. Akt pełnomocnictwa do głosowania jest sporządzany w miejscu zamieszkania wyborcy udzielającego pełnomocnictwa do głosowania lub w innym miejscu, zgodnie z wnioskiem udzielającego pełnomocnictwa.

W obwodach głosowania utworzonych za granicą w celu przeprowadzenia wyborów do Sejmu i do Senatu, wyborów Prezydenta Rzeczypospolitej oraz wyborów do Parlamentu Europejskiego w Rzeczypospolitej Polskiej możliwe jest głosowanie korespondencyjne.

Odrębne obwody głosowania tworzy się w zakładach opieki zdrowotnej, domach pomocy społecznej. W obwodach tych może być stosowana druga urna wyborcza.

Przepisy obowiązujące do 31 lipca 2011:

Ustawa Ordynacja wyborcza do Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej i do Senatu Rzeczypospolitej Polskiej nie zawiera przepisów dotyczących głosowania przez pełnomocnika. Obwody głosowania tworzy się w zakładach opieki zdrowotnej, domach pomocy społecznej. W takich obwodach możliwe jest stosowanie urny pomocniczej, z którą członkowie obwodowej komisji wyborczej przychodzą bezpośrednio do wyborcy.

Ustawa o wyborze Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej przewiduje, że wyborca może głosować osobiście lub przez pełnomocnika. Wyborca posiadający orzeczenie o znacznym lub umiarkowanym stopniu niepełnosprawności albo orzeczenie organu rentowego może udzielić pełnomocnictwa do głosowania w jego imieniu w wyborach.

Głosowanie za pośrednictwem pełnomocnika jest wyłączone w przypadku głosowania odbywającego się w obwodach głosowania utworzonych w szpitalach, zakładach pomocy społecznej, zakładach karnych i aresztach śledczych oraz w oddziałach zewnętrznych tych zakładów i aresztów, oraz w obwodach głosowania utworzonych za granicą i na polskich statkach morskich. Wyłączenie możliwości głosowania przez pełnomocnika w obwodach utworzonych w szpitalach i zakładach pomocy społecznej wynika z zapewnienia wyborcom innego ułatwienia, to jest głosowania przy pomocy urny pomocniczej, z którą członkowie obwodowej komisji wyborczej przychodzą bezpośrednio do wyborcy. W przypadku zakładów karnych i aresztów śledczych oraz statków ograniczenie wynika z łatwości dostania się do lokalu wyborczego. Wprowadzenie możliwości głosowania przez pełnomocnika w wyborach za granicą na zasadach analogicznych jak w kraju byłoby niemożliwe gdyż, ze względu na wielkość okręgów konsularnych, konsul, który sporządzać miałby akty pełnomocnictwa, nie miałby możliwości dotarcia do wszystkich zainteresowanych wyborców.

Pełnomocnikiem może być tylko osoba wpisana do rejestru wyborców w tej samej gminie co udzielający pełnomocnictwa do głosowania, lub posiadająca zaświadczenie o prawie do głosowania. Pełnomocnikiem nie może być osoba wchodząca w skład komisji obwodowej właściwej dla obwodu głosowania osoby udzielającej pełnomocnictwa do głosowania, a także mężowie zaufania zgłaszani przez komitety, jak również kandydaci na Prezydenta Rzeczypospolitej.

Pełnomocnictwo do głosowania można przyjąć tylko od jednej osoby, albo od dwóch osób, jeżeli co najmniej jedną z nich jest wstępny, zstępny, małżonek, brat, siostra lub osoba pozostająca w stosunku przysposobienia, opieki lub kurateli w stosunku do pełnomocnika.

Pełnomocnictwa do głosowania udziela się przed wójtem (burmistrzem, prezydentem miasta) lub przed innym pracownikiem urzędu gminy upoważnionym przez wójta (burmistrza, prezydenta miasta) do sporządzania aktów pełnomocnictwa do głosowania.

Ustawa Ordynacja wyborcza do rad gmin, rad powiatów i sejmików województw przewiduje, że wyborca może głosować osobiście lub przez pełnomocnika. Wyborca posiadający orzeczenie o znacznym lub umiarkowanym stopniu niepełnosprawności albo orzeczenie organu rentowego może udzielić pełnomocnictwa do głosowania w jego imieniu w wyborach. W przypadku wyborcy obywatela Unii Europejskiej niebędącego obywatelem polskim z uprawnienia skorzystać może osoba uznana w państwie pochodzenia za niepełnosprawną w stopniu znacznym lub umiarkowanym.

Głosowanie za pośrednictwem pełnomocnika jest wyłączone w przypadku głosowania odbywającego się w obwodach głosowania utworzonych w szpitalach, zakładach pomocy społecznej, zakładach karnych i aresztach śledczych oraz w oddziałach zewnętrznych tych zakładów i aresztów, oraz w obwodach głosowania utworzonych za granicą i na polskich statkach morskich. Wyjaśnienia dotyczące przesłanek ograniczenia – patrz informacje dotyczące ustawy o wyborze Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej. Postanowienia dotyczące udzielania pełnomocnictwa są takie jak przewidziane na potrzeby głosowania w wyborach na Prezydenta RP.

Ustawa o bezpośrednim wyborze wójta, burmistrza i prezydenta miasta przewiduje, że stosuje się odpowiednio przepisy ustawy Ordynacja wyborcza do rad gmin, rad powiatów i sejmików województw.

Ustawa Ordynacja wyborcza do Parlamentu Europejskiego przewiduje, że wyborca, który przez właściwy organ orzekający został zaliczony do osób o znacznym lub umiarkowanym stopniu niepełnosprawności może udzielić pełnomocnictwa do głosowania w jego imieniu w wyborach. W przypadku wyborcy, obywatela UE niebędącego obywatelem polskim, z uprawnienia skorzystać może osoba uznana w państwie pochodzenia za niepełnosprawną w stopniu znacznym lub umiarkowanym. Postanowienia dotyczące udzielania pełnomocnictwa są takie jak przewidziane na potrzeby głosowania w wyborach na Prezydenta RP.

Osoby niepełnosprawne mogą także korzystać przy głosowaniu z pomocy innych osób nie będących członkami obwodowej komisji wyborczej i mężami zaufania kandydatów.

3. PEŁNA DOSTĘPNOŚĆ PROCEDUR GŁOSOWANIA, LOKALI I MATERIAŁÓW WYBORCZYCH

Zgodnie z ustawą Kodeks wyborczy głosowanie przeprowadza się w stałych i odrębnych obwodach głosowania utworzonych na obszarze gminy. Odrębny obwód głosowania tworzy się w zakładzie opieki zdrowotnej i domu pomocy społecznej.

Głosowanie odbywa się w lokalu obwodowej komisji wyborczej, w obwodach głosowania utworzonych w zakładzie opieki zdrowotnej lub domu pomocy społecznej można zarządzić stosowanie drugiej urny wyborczej.

Głosowanie odbywa się przy pomocy urzędowych kart do głosowania. Kodeks wyborczy nie reguluje kwestii głosowania przy pomocy nakładek na karty do głosowania.

Ustawa Kodeks wyborczy przewiduje, że minister właściwy do spraw budownictwa, gospodarki przestrzennej i mieszkaniowej określi, w porozumieniu z ministrem właściwym do spraw polityki społecznej oraz po zasięgnięciu opinii Państwowej Komisji Wyborczej:

- warunki techniczne, jakim powinien odpowiadać lokal obwodowej komisji wyborczej, tak aby był dostosowany do potrzeb wyborców niepełnosprawnych oraz określi liczbę obwodowych komisji wyborczych dostosowanych do potrzeb wyborców niepełnosprawnych,
- liczbę lokali obwodowych komisji wyborczych dostosowanych do potrzeb wyborców niepełnosprawnych, uwzględniając proporcje między ogólną liczbą mieszkańców danej gminy a liczbą osób niepełnosprawnych zamieszkujących tę gminę, z tym że w każdej gminie powinien być co najmniej jeden lokal obwodowej komisji wyborczej dostosowany do potrzeb osób niepełnosprawnych.

Uregulowania w zakresie dostosowania organizacji wyborów przewidziane w poselskim projekcie nowelizacji ustawy Kodeks wyborczy oraz ustawy Przepisy wprowadzające ustawę Kodeks wyborczy, zaawansowane prace nad nim toczą się w Sejmie RP.

Projekt ten przewiduje, między innymi:

- prawo uzyskiwania informacji o organizacji wyborów telefonicznie, w drukowanych materiałach przesyłanych na wniosek, w tym w formie elektronicznej,
- zamieszczanie przez Państwową Komisję Wyborczą na jej stronie internetowej, informacji o uprawnieniach przysługujących wyborcom niepełnosprawnym, w formie uwzględniającej różne rodzaje niepełnosprawności oraz sporządzenie w alfabecie Braille’a informacji o uprawnieniach i przekazywanie jej zainteresowanym na żądanie,
- obowiązek członków obwodowej komisji wyborczej ustnego przekazywania treści obwieszczeń wyborczych,
- zagwarantowanie dostępności lokali wyborczych dla osób o ograniczonej sprawności ruchowej,

- głosowanie korespondencyjne przez wyborców o znacznym lub umiarkowanym stopniu niepełnosprawności w rozumieniu ustawy o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych,
- pomoc ze strony asystenta wyborczego, ustanowionego przed członkiem obwodowej komisji wyborczej,
- głosowanie przy użyciu nakładek do kart głosowania sporządzonych w alfabecie Braille’a, wzory nakładek określone zostaną przez Państwową Komisję Wyborczą.

Uprawnienia wynikające z ustawy przysługiwać będą wszystkim osobom niepełnosprawnym, definiowanym jako osoby o ograniczonej sprawności fizycznej, psychicznej, umysłowej lub w zakresie zmysłów, która utrudnia wzięcie w wyborach.

Przepisy obecnie obowiązujące:

Przepisy dotyczące ułatwień w wykonywaniu czynnego prawa wyborczego przez osoby niepełnosprawne zawarte są w ustawach dotyczących wyborów do organów wybieranych w wyborach powszechnych.

Zgodnie z ustawą Ordynacja wyborcza do Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej i do Senatu Rzeczypospolitej Polskiej głosowanie odbywa się przy pomocy urzędowych kart do głosowania. W lokalu wyborczym umieszcza się tylko urzędowe obwieszczenia wyborcze.

W lokalu wyborczym oraz w miejscu zapewniającym tajność głosowania umieszcza się zwięzłą informację Państwowej Komisji Wyborczej o sposobie głosowania w wyborach.

Obowiązujące przepisy nie dają możliwości sporządzania kart do głosowania i obwieszczeń dostosowanych do potrzeb osób niepełnosprawnych.

Lokale obwodowych komisji wyborczych dostosowane do potrzeb wyborców niepełnosprawnych zapewnia wójt lub burmistrz (prezydent miasta).

Minister spraw wewnętrznych i administracji publicznej wydał rozporządzenie w sprawie lokali obwodowych komisji wyborczych dostosowanych do potrzeb wyborców niepełnosprawnych, określające:

- warunki techniczne, jakim powinien odpowiadać lokal obwodowej komisji wyborczej, tak aby został dostosowany do potrzeb wyborców niepełnosprawnych,
- liczbę lokali obwodowych komisji wyborczych dostosowanych do potrzeb wyborców niepełnosprawnych, uwzględniając proporcje między ogólną liczbą mieszkańców danej gminy a liczbą osób niepełnosprawnych zamieszkujących tę gminę, z tym że w każdej gminie powinien być co najmniej jeden lokal obwodowej komisji wyborczej dostosowany do potrzeb osób niepełnosprawnych.

Na 15.000 mieszkańców gminy powinien przypadać co najmniej jeden lokal wyborczy dostosowany do potrzeb wyborców niepełnosprawnych, z tym że w każdej gminie powinien być co najmniej jeden taki lokal.

Wyborca niepełnosprawny, na wniosek wniesiony do urzędu gminy najpóźniej w 10 dniu przed dniem wyborów, jest dopisywany do spisu wyborców w wybranym przez siebie obwodzie głosowania spośród obwodów głosowania, w których znajdują się lokale dostosowane do potrzeb wyborców niepełnosprawnych, na obszarze gminy właściwej ze względu na miejsce jego stałego zamieszkania. Ustawa nie wskazuje formy wniosku, dopuszczalne są zatem wszystkie formy składania wniosków przewidziane przez Kpa.

Zgodnie z rozporządzeniem w lokalu wyborczym przystosowanym do potrzeb osób niepełnosprawnych urzędowe obwieszczenia i informacje Państwowej Komisji Wyborczej umieszcza się również w miejscu dostępnych dla wyborców poruszających się na wózkach inwalidzkich (na wysokości 0,9 m).

Ustawa o wyborze Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej przewiduje, że na karcie do głosowania wymienia się w kolejności alfabetycznej nazwiska i imiona zarejestrowanych kandydatów na Prezydenta Rzeczypospolitej. Na karcie do głosowania umieszcza się informacje o sposobie głosowania i warunkach ważności głosu. W lokalu wyborczym umieszcza się tylko urzędowe obwieszczenia wyborcze. W lokalu wyborczym oraz w miejscu zapewniającym tajność głosowania umieszcza się zwięzłą informację Państwowej Komisji Wyborczej o sposobie głosowania w wyborach.

Obowiązujące przepisy nie dają możliwości sporządzania kart do głosowania i obwieszczeń dostosowanych do potrzeb osób niepełnosprawnych.

Do lokali obwodowych komisji wyborczych stosuje się przepisy wydane na podstawie ustawy Ordynacja wyborcza do Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej i do Senatu Rzeczypospolitej Polskiej, w szczególności w sprawie ich dostosowania do potrzeb wyborców niepełnosprawnych

Ustawa Ordynacja wyborcza do rad gmin, rad powiatów i sejmików województw przewiduje, że głosowanie odbywa się przy pomocy kart do głosowania. Na karcie do głosowania zamieszcza się zwięzłą informację o sposobie głosowania.

W lokalu wyborczym umieszcza się tylko urzędowe obwieszczenia wyborcze. Państwowa Komisja Wyborcza może postanowić o umieszczeniu w lokalu wyborczym oraz w miejscu zapewniającym tajność głosowania zwięzłej informacji o sposobie głosowania właściwym dla przeprowadzanych wyborów. Informację tę sporządza, według wzoru ustalonego przez Państwową Komisję Wyborczą, komisarz wyborczy i zapewnia umieszczenie jej we wszystkich lokalach wyborczych.

Obowiązujące przepisy nie dają możliwości sporządzania kart do głosowania i obwieszczeń dostosowanych do potrzeb osób niepełnosprawnych.

Do lokali obwodowych komisji wyborczych stosuje się przepisy wykonawcze wydane na podstawie ustawy Ordynacja wyborcza do Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej i do Senatu Rzeczypospolitej Polskiej, w szczególności w sprawie ich dostosowania do potrzeb wyborców niepełnosprawnych

Ustawa o bezpośrednim wyborze wójta, burmistrza i prezydenta miasta przewiduje, że stosuje się odpowiednio przepisy ustawy Ordynacja wyborcza do rad gmin, rad powiatów i sejmików województw

Ustawa Ordynacja wyborcza do Parlamentu Europejskiego przewiduje, że do lokali obwodowych komisji wyborczych stosuje się przepisy wykonawcze wydane na podstawie ustawy Ordynacja wyborcza do Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej i do Senatu Rzeczypospolitej Polskiej, w szczególności w sprawie ich dostosowania do potrzeb wyborców niepełnosprawnych

- Rozporządzenie Krajowej Rady Radiofonii i Telewizji w sprawie trybu postępowania w związku z przedstawianiem w programach publicznej radiofonii i telewizji stanowisk partii politycznych, związków zawodowych i związków pracodawców w węzłowych sprawach publicznych,
- Rozporządzenie Krajowej Rady Radiofonii i Telewizji w sprawie trybu postępowania w zakresie nieodpłatnego przedstawiania w programach ogólnokrajowych telewizyjnych i radiowych przez Państwową Komisję Wyborczą informacji, wyjaśnień i komunikatów związanych z zarządzonymi wyborami Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej i obowiązującymi przepisami prawa wyborczego,

- Rozporządzenie Krajowej Rady Radiofonii i Telewizji w sprawie trybu postępowania dotyczącego podziału czasu nieodpłatnego rozpowszechniania audycji wyborczych, zakresu rejestracji, sposobu przygotowania i emisji tych audycji oraz sposobu upowszechniania informacji o terminach emisji audycji wyborczych w wyborach Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej,
- Rozporządzenie Krajowej Rady Radiofonii i Telewizji w sprawie trybu postępowania w zakresie nieodpłatnego przedstawiania w programach ogólnokrajowych telewizyjnych i radiowych informacji, wyjaśnień i komunikatów Państwowej Komisji Wyborczej związanych z zarządzonymi wyborami do Sejmu i do Senatu i obowiązującymi przepisami prawa wyborczego,
- Rozporządzenie Krajowej Rady Radiofonii i Telewizji w sprawie przygotowania i rozpowszechniania audycji wyborczych w wyborach do Sejmu i do Senatu,
- Rozporządzenie Krajowej Rady Radiofonii i Telewizji w sprawie trybu postępowania w sprawach podziału czasu nieodpłatnego rozpowszechniania audycji wyborczych, sposobu przygotowania i emisji tych audycji oraz sposobu upowszechniania informacji o terminach emisji audycji wyborczych przed wyborami do rad gmin, rad powiatów i sejmików województw,
- Rozporządzenie Krajowej Rady Radiofonii i Telewizji w sprawie trybu postępowania w sprawach podziału czasu nieodpłatnego rozpowszechniania audycji wyborczych, sposobu przygotowania i emisji tych audycji oraz sposobu upowszechniania informacji o terminach emisji audycji wyborczych w wyborach na wójtów, burmistrzów i prezydentów miast,
- Rozporządzenie Krajowej Rady Radiofonii i Telewizji w sprawie trybu postępowania w sprawach podziału czasu rozpowszechniania audycji wyborczych, zakresu rejestracji, sposobu przygotowania i emisji tych audycji w wyborach do Parlamentu Europejskiego,
- Rozporządzenie Krajowej Rady Radiofonii i Telewizji w sprawie trybu postępowania w sprawach podziału czasu rozpowszechniania audycji referendalnych, sposobu przygotowania i rozpowszechniania tych audycji oraz sposobu upowszechniania informacji o terminach rozpowszechniania audycji referendalnych

nie zobowiązują do przedstawiania informacji w języku migowym lub w formie napisów.

Stanowisko KRRiT: Mając na względzie konstytucyjne prawo osób niepełnosprawnych do pełnego uczestnictwa w referendach i wyborach Prezydenta RP, posłów, senatorów i przedstawicieli do organów samorządu terytorialnego KRRiT uważa za celową modyfikację tego zadania publicznej radiofonii i telewizji poprzez dodanie po słowach „lub ich części”:

„ a w szczególności nieodpłatnych audycji wyborczych, o których mowa w ustawie z dnia 27 września 1990 r. o wyborze Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej, ustawie z dnia 12 kwietnia 2001 r. ordynacja wyborcza do Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej i do Senatu Rzeczypospolitej Polskiej, ustawie z dnia 23 stycznia 2004 r. o Ordynacja wyborcza do Parlamentu Europejskiego, ustawa z dnia 16 lipca 1998 r. ordynacja wyborcza do rad gmin, rad powiatów i sejmików województw i audycji referendalnych, o których mowa w ustawie z dnia 14 marca 2003 r. o referendum ogólnokrajowym”.

Po uchwaleniu przez Sejm RP zmiany ustawy o radiofonii i telewizji, będzie możliwa zmiana wymienionych ustaw, a następnie rozporządzeń KRRiT.

Pełnomocnik Rządu do Spraw Osób Niepełnosprawnych wielokrotnie występował do wójtów, burmistrzów, prezydentów miast oraz członków organizacji pozarządowych z prośbą o podjęcie działań w celu umożliwienia osobom niepełnosprawnym jak najpełniejszej realizacji czynnego prawa wyborczego nadanego obywatelom mocą Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej poprzez zapewnienie osobom niepełnosprawnym jak najszerszej informacji i wsparcia. W apelach przypominał, że Uchwała Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej

– Karta Praw Osób Niepełnosprawnych, wśród najistotniejszych uprawnień osób niepełnosprawnych wskazuje prawo do wolnego od barier funkcjonalnych dostępu do punktów wyborczych oraz wyraźnie zaznaczył, że priorytetowa jest z pewnością pomoc w dotarciu osób niepełnosprawnych do lokali wyborczych oraz uwzględnienie innych potrzeb osób niepełnosprawnych w zakresie realizacji ich praw.

4. STOPIEŃ REALIZACJI PRZEZ OSOBY NIEPEŁNOSPRAWNE PRAWA UDZIAŁU W ŻYCIU POLITYCZNYM I PUBLICZNYM

Brak jest danych dotyczących liczby osób niepełnosprawnych biorących udział w wyborach i skali korzystania z pomocy przy oddawaniu głosu.

W wyborach Prezydenta RP w 2010 roku przez pełnomocnika głosowało 11.613 osób.

Do Państwowej Komisji Wyborczej trafiają nieliczne skargi dotyczące niemożności udziału w wyborach ze względu na brak dostępu do lokalu wyborczego dostosowanego do potrzeb osób niepełnosprawnych. Z otrzymywanych przez Komisję informacji wynika, że część gmin nie przestrzega przepisów dotyczących dostosowania lokali wyborczych do potrzeb osób niepełnosprawnych. Dlatego w czerwcu 2010 roku wystąpiła ona do komisarzy wyborczych z zaleceniem, by dokonali kontroli nieruchomości, w których organizowane są lokale wyborcze przystosowane do potrzeb osób niepełnosprawnych. Komisarze zostali zobowiązani do poinformowania wójtów, burmistrzów i prezydentów miast, odpowiadających za organizację lokali obwodowych komisji wyborczych, o stwierdzonych nieprawidłowościach oraz do zwrócenia uwagi na bezwzględną konieczność przestrzegania obowiązujących przepisów, ewentualnie do wskazania możliwości zmiany usytuowania lokali wyborczych dostosowanych do potrzeb osób niepełnosprawnych.

Po wyborach do Parlamentu Europejskiego przeprowadzonych w 2009 roku do Komisji wpłynęło natomiast wiele skarg od osób niewidomych, dotyczących braku możliwości zagłosowania przy pomocy kart sporządzonych w alfabecie Braille'a. Również do Sądu Najwyższego wpłynęło wiele protestów w tej sprawie.

Uwagi zawarte w opracowaniu "Polska droga do Konwencji o prawach osób niepełnosprawnych ONZ", Fundacja Instytut Rozwoju Regionalnego, 2008:

Rozporządzenie Ministra Spraw Wewnętrznych w sprawie lokali obwodowych komisji wyborczych dostosowanych do potrzeb wyborców niepełnosprawnych: wymiary miejsca zapewniającego tajność głosowania i wysokości progów podane w § 6 ust. 2 i § 4 ust. 3 nie są właściwe tak ze względu na wymiary wózka inwalidzkiego i możliwość pokonywania różnic wysokości jak i parametry obowiązujące zgodnie z rozporządzeniem w sprawie warunków technicznych jakim powinny odpowiadać budynki i ich usytuowanie. Nie przewidziano żadnych ułatwień dla osób niewidomych i słabowidzących oraz głuchych i słabosłyszących.

Wyjaśnienie

Ustawa Kodeks wyborczy, która wejdzie w życie 1 sierpnia 2011 roku przewiduje, że minister właściwy do spraw budownictwa, gospodarki przestrzennej i mieszkaniowej określi warunki techniczne, jakim powinien odpowiadać lokal obwodowej komisji wyborczej, tak aby był dostosowany do potrzeb wyborców niepełnosprawnych oraz określi liczbę obwodowych komisji wyborczych dostosowanych do potrzeb wyborców niepełnosprawnych.